

Geschiedenis van het landschap

De ontginning van het gebied.

Zo'n duizend jaar geleden bestond het gebied van de polders in de omgeving van de huidige gemeente Zuidplas en ten westen van Waddinxveen uit een uitgestrekte veenwildernis. Het was een moeilijk toegankelijk drassig landschap met moerasbossen waarin vooral berken, elzen en wilgen groeiden. De geschiedenis van dit gebied is daarom altijd verbonden geweest met de strijd tegen het water.

De eerste bewoners hadden zich gevestigd op de hoge zand- en kleiruggen langs de Hollandse IJssel en de Rotte. Deze bewoners waren veelal kleine boeren met wat vee. Aangezien het om een groot gebied ging en er behoefte ontstond aan meer landbouwgrond, werden delen van de veenwildernis ter ontginning door de graven van Holland uitgegeven. Deze ontginners hebben sloten en weteringen aangelegd waarlangs het water uit het hooggelegen veen naar de IJssel en de Rotte kon lopen. Ze werkten vanaf de rivieren in lange smalle kavels.

In het recreatiegebied Hitland is dat oorspronkelijke slagenlandschap nog goed te zien. In de 14e eeuw was het hele gebied min of meer in cultuur gebracht. Zo ontstonden er verschillende grote en kleine polders.

Waterafvoer met windwatermolens

Door de ontwatering met sloten en sluisjes, was het veen steeds meer gaan inklinken en moesten er steeds meer sloten en greppels worden gegraven om het water af te kunnen voeren. De noodzaak om de afvoer van het water anders te regelen werd dan ook groter. In eerste instantie werd het waterpeil op niveau gehouden met behulp van hoosvaten en zogenoemde paardenwatermolens. De eerste windwatermolens zijn er in de 15e eeuw gekomen. De molens werden groter en werden ook in molengangen gebouwd waarin het water trapsgewijs omhoog kon worden gebracht. Door deze vorm van bemalen kon het waterpeil kunstmatig laag worden gehouden. Doordat omstreeks de zestiende eeuw het waterpeil niet verder kon worden verlaagd, was akkerbouw niet meer mogelijk en bestonden de drooggelegde gronden hoofdzakelijk uit weidegrond.

Afgraven van het veen/veenplassen

De veengrond werd ook afgegraven om er brandstof in de vorm van turf van te maken. Al in de 15e eeuw werden gronden uitgegeven voor turfwinning (in 1423 betrok Rotterdam turf uit de Wilde Veenen). Aangezien in de 16e eeuw de vraag naar turf steeds groter werd, brachten de weidegronden in de polder door de turfwinning meer op. Daartoe werd de veengrond in eerste instantie afgegraven. Later werd het veen ook onder de waterspiegel, soms tot een paar meter, uitgebaggerd en kwamen er grote stukken land onder water te staan. Er ontstond een landschap zoals dat nu nog bij de Reeuwijkse plassen is te zien.

De plassen werden gescheiden door hoger gelegen weggetjes waaraan de bewoonde gebieden lagen. Deze gebieden (waaronder de huidige vijf dorpen Moordrecht, Nieuwerkerk a/d IJssel, Zevenhuizen, Moerkapelle en Waddinxveen) bleven gespaard en liggen dan ook, als een soort veeneiland, hoger dan de omgeving

Overigens zijn niet alle polders afgegraven. Denk hierbij aan de kleine Nesselpolder (36 ha), de fusiepolder Esse, Gans- en Blaardorp en de Oostpolder.

Inpoldering

De behoefte om de plassen weer droog te leggen werd steeds groter. In de 17e en 18e eeuw is men begonnen met het droogmaken van de plassen. In 1655 werd de Wilde Veenen drooggelegd en kan dan ook als een van de eerste droogmakerijen van de gemeente Zuidplas worden aangemerkt. Het overtollige water uit de noordwestelijk gelegen polders (polder De Wilde Veenen en de Tweemans- en Eendragtspolder) werd in de Rotte gemalen.

Eén van die plassen "De Zuidplas" (destijds de grootste en diepste plas in Zuid-Holland) werd echter zo groot dat deze een bedreiging ging vormen voor de omliggende steden en dorpen. Mede door de omvang van de polder en de benodigde financiële middelen is pas in de 19e eeuw de Zuidplas drooggelegd (zie: [inpoldering van de Zuidplas](#)).

In onze regio zijn zo in de loop der eeuwen vele plassen of moerasgebieden ontstaan en weer drooggelegd. Zo ontstonden er de volgende polders:

- de polder de Wilde Veenen, ten noordoosten van Moerkapelle, weer drooggelegd in 1655;
- de Tweemanspolder, ten noordwesten van Zevenhuizen, weer drooggelegd in 1730;
- de Eendragtspolder, ten zuidwesten van Zevenhuizen, weer drooggelegd in 1760;
- de Achterofsche polder en polder de Putte ten noorden en noordwesten van de gemeente Waddinxveen, weer drooggelegd in de jaren 1759-1765;
- de Zuidplaspolder (4200 ha), waaraan de vijf dorpen grenzen, weer drooggelegd in 1839;
- de Prins Alexanderpolder ten westen van Nieuwerkerk aan den IJssel en weer drooggelegd in 1874;
- de niet verveende fusiepolder Esse, Gans- en Blaardorp: het huidige recreatiegebied Hitland;
- de niet verveende Nesselpolder bij Oud Verlaat;
- de niet verveende Oostpolder van Schieland, ten oosten van Moordrecht;

Onder de gemeente Waddinxveen vallen ook nog de Voorofsche polder en de polder Bloemendaal. Deze polders grenzen niet direct aan de Zuidplaspolder en worden dan ook niet verder op deze site genoemd. De niet verveende Oostpolder valt onder de Gemeente Gouda.

Na de inpoldering

Na de inpoldering en verkaveling van de polders hebben de vijf dorpen zich veelal tot agrarische gemeenten ontwikkeld waarbij landbouw, veeteelt en tuinbouw in eerste instantie de belangrijkste economische activiteiten waren. Later hebben de dorpen een eigen identiteit gekregen.

HVN/ kvdg, Nieuwerkerk a/d IJssel, 1 maart 2023.

*(Bronnen: Het boek *Thuis in Zuidplas, Van Polder tot Gemeente*, uitgegeven door de gemeente Zuidplas ter gelegenheid van de fusie op 1 januari 2010 tussen de gemeenten Moordrecht, Nieuwerkerk aan den IJssel en Zevenhuizen/Moerkapelle en het boekje *Van Cortland tot Zuidplaspolder* (A. den Boer, 1981 en uitgegeven bij de vestiging van Rhiwa-hartomex BV in de 'Hooge Venen' in Nieuwerkerk aan den IJssel).*